

Мухіна Галина

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, соціології та педагогіки
Донецького державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0001-8866-794X>*

Гельбак Анжела

*кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології, соціології та педагогіки
Донецького державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-7137-6326>*

СІМЕЙНА ПІДТРИМКА ЯК ФАКТОР ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТІВ І СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз ролі сімейної підтримки як важливого чинника подолання міжособистісних конфліктів і ресурсу соціально-психологічної реабілітації особистості в умовах тривалих кризових викликів, зумовлених воєнною агресією проти України. Обґрунтовано, що професійна діяльність військовослужбовців та працівників сектору безпеки і оборони супроводжується підвищеним рівнем стресового навантаження, емоційної напруги та ризику розвитку посттравматичних реакцій, що негативно впливає на міжособистісну взаємодію та функціонування сімейної системи. Особливу увагу приділено концепції сімейної резильєнтності, відповідно до якої родина розглядається як динамічна система, здатна адаптуватися до кризових подій, забезпечувати емоційну підтримку та сприяти психологічній стабілізації її членів. Висвітлено основні механізми позитивного впливу сімейного середовища, серед яких емоційна підтримка, стабілізація ідентичності через актуалізацію соціальних ролей, розвиток довірливої комунікації та формування безпечного психологічного простору для вираження переживань. Разом із тим, проаналізовано деструктивні чинники, що можуть ускладнювати функціонування сім'ї в умовах війни, зокрема трансформацію сімейних ролей, труднощі комунікації, феномен «кризи повернення» після тривалої розлуки та ризику вторинної травматизації членів родини. Наголошено на необхідності впровадження сімейно орієнтованих підходів у систему психологічної допомоги та соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців і працівників сектору безпеки та оборони. Акцентовано увагу на тому, що інтеграція сімейного ресурсу у реабілітаційні програми, розвиток психоосвітніх заходів сприятимуть підвищенню ефективності процесу психологічного відновлення та соціальної реінтеграції особистості.

Ключові слова: сімейна підтримка, сімейна резильєнтність, соціально-психологічна реабілітація, міжособистісні конфлікти, посттравматичний стрес, ветерани війни, психологічна адаптація, сектор безпеки і оборони, психоосвіта, біопсихосоціальна модель допомоги.

Mukhina Halyna

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Psychology, Sociology and Pedagogy
Donetsk State University of Internal Affairs
<https://orcid.org/0000-0001-8866-794X>*

Gelbak Anzhela

*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Psychology, Sociology and Pedagogy
Donetsk State University of Internal Affairs
<https://orcid.org/0000-0002-7137-6326>*

FAMILY SUPPORT AS A FACTOR IN CONFLICT RESOLUTION AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF THE INDIVIDUAL

Abstract. The article presents a theoretical analysis of the role of family support as an important factor in overcoming interpersonal conflicts and as a resource for the socio-psychological rehabilitation of the individual under conditions of prolonged crisis challenges caused by the military aggression against Ukraine. It is substantiated that the professional activities of military personnel and employees of the security and defense sector are associated with increased levels of stress, emotional tension, and the risk of developing post-traumatic reactions, which negatively affect interpersonal interaction and the functioning of the family system. Special attention is given to the concept of family resilience, according to which the family is considered a dynamic system capable of adapting to crisis events, providing emotional support, and contributing to the psychological stabilization of its members. The main mechanisms of the positive influence of the family environment are highlighted, including emotional support, stabilization of identity through the actualization of social roles, development of trusting communication, and the creation of a safe psychological space for expressing experiences. At the same time, destructive factors that may complicate family functioning in wartime conditions are analyzed, including the transformation of family roles, communication difficulties, the phenomenon of the “return crisis” after long separation, and the risks of secondary traumatization of family members. The necessity of implementing family-oriented approaches in the system of psychological assistance and socio-psychological rehabilitation of military personnel and security and defense sector employees is emphasized. Particular attention is paid to the fact that the integration of family resources into rehabilitation programs and the development of psychoeducational activities can increase the effectiveness of the process of psychological recovery and the social reintegration of the individual.

Keywords: family support, family resilience, socio-psychological rehabilitation, interpersonal conflicts, post-traumatic stress, war veterans, psychological adaptation, security and defense sector, psychoeducation, biopsychosocial model of assistance.

Постановка проблеми та аналіз досліджень.

В умовах тривалої воєнної агресії проти України та суттєвого зростання психологічного навантаження на працівників сектору безпеки та оборони України особливої актуальності набуває проблема збереження психічного здоров'я особистості та її соціально-психологічної адаптації. Професійна діяльність військовослужбовців і правоохоронців пов'язана з підвищеним рівнем ризику, емоційної напруги, невизначеності та моральної відповідальності, що може спричинити розвиток посттравматичних стресових реакцій, професійного вигорання та порушення міжособистісної взаємодії.

Одним із важливих чинників подолання таких наслідків виступає сімейна підтримка, яка забезпечує емоційну стабілізацію, сприяє конструктивному вирішенню конфліктів і підвищує

ефективність процесу соціально-психологічної реабілітації особистості. Сім'я як найближче соціальне середовище може виконувати функцію ресурсу відновлення, формуючи умови для психологічної стабілізації та адаптації людини до кризових життєвих обставин.

Проблематика ролі сім'ї у подоланні наслідків стресу та психологічної травматизації активно досліджується у сучасній психологічній науці. У закордонних дослідженнях значна увага приділяється феномену сімейної резильєнтності, який розглядається як здатність родини адаптуватися до кризових подій, зберігати внутрішню згуртованість та забезпечувати психологічну підтримку її членів [13]. Значний внесок у вивчення соціальної підтримки як чинника подолання стресу зробили також А. Олссон, С. Нільссон, Г. Ларс-

сон, які доводять, що родинна взаємодія виконує функцію психологічного буфера, пом'якшуючи негативний вплив травматичних подій і сприяючи відновленню емоційної рівноваги особистості [12].

У вітчизняній психологічній науці питання психологічної підтримки військовослужбовців, ветеранів та їхніх родин розглядаються у працях низки дослідників військової та кризової психології. Зокрема, О. Коқун, Н. Лозінська, І. Пішко, В. Олійник досліджують психологічні механізми подолання бойового стресу та наголошують на важливості соціального оточення як ресурсу психологічної стійкості військовослужбовців [4]. У працях В. Горбунової та В. Климчука розкрито особливості психологічної допомоги особам, які пережили травматичні події війни, а також підкреслено роль близького соціального середовища у процесі посттравматичного зростання та відновлення особистісної цілісності [1; 3]. Важливі аспекти психологічної реабілітації та адаптації ветеранів висвітлено у дослідженнях Н. Журавльової, де наголошується на необхідності системного підходу до психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців та розвитку сімейно орієнтованих програм допомоги [2]. Окремий напрям становлять дослідження Є. Потапчука та Н. Потапчук, які обґрунтовують значення сімейного середовища як ресурсу психологічної стабілізації та адаптації особистості в умовах воєнного стресу [6]. Науковці підкреслюють, що емоційна підтримка, довіра та конструктивна комунікація у сім'ї сприяють зниженню проявів посттравматичного стресу та підвищують ефективність процесу соціально-психологічної реабілітації.

Мета дослідження – теоретичний аналіз ролі сімейної підтримки як чинника подолання міжособистісних конфліктів і важливого ресурсу соціально-психологічної реабілітації особистості в умовах кризових соціальних викликів.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науковій парадигмі сім'я розглядається як один із ключових детермінантів резильєнтності – здатності особистості й соціальної системи зберігати або відновлювати психологічну рівновагу після впливу стресових подій. Інтеграція сімейно орієнтованих підходів у систему психологічного забезпечення відповідає міжнародним стандартам підтримки персоналу силових структур і водночас потребує адаптації до українських соціокультурних реалій з урахуванням тривалості воєнних дій і масштабності психотравмуючих чинників.

Науковий інтерес до проблеми реабілітації, адаптації та реінтеграції ветеранів російсько-української війни та членів їхніх сімей почав формуватися ще після 2014 року. Із початком збройної агресії проблема повернення учасників бойових дій до мирного життя набула міждисциплінарного характеру та стала предметом досліджень у галузях психології, соціології, соціальної педагогіки, соціальної роботи та економіки. У наукових працях цього періоду висвітлювалися питання психосоціальної підтримки, відновлення сімейного функціонування, формування механізмів соціальної інтеграції та економічної стабілізації родин.

Водночас аналіз наукового доробку 2014–2024 років засвідчує певну фрагментарність досліджень. Попри значну кількість емпіричних і прикладних праць, бракує систематизованих концептуальних моделей, в яких реінтеграція ветеранів та їхніх сімей розглядалася б як цілісний соціально-психологічний процес. Це зумовлює необхідність комплексного осмислення ролі сім'ї не лише як об'єкта соціальної підтримки, а як активного суб'єкта та ресурсу психологічного відновлення.

У сучасній психологічній науці сім'я дедалі частіше розглядається не лише як об'єкт соціального захисту чи психотерапевтичного впливу, а як активний суб'єкт відновлення та співучасник процесу подолання наслідків травматичного досвіду. У концепції сімейної резильєнтності Ф. Волш підкреслюється, що ресурсний потенціал родини визначається не відсутністю криз, а здатністю до їх конструктивного осмислення та спільного подолання. Таким чином, сім'я постає як динамічна система, здатна трансформувати кризовий досвід у чинник розвитку та психологічного зростання [12; 13].

Розвиток цієї теоретичної позиції знаходить підтвердження і в дослідженнях українських учених. Зокрема, у працях Є. Потапчука та Н. Потапчук доведено, що сім'я в умовах війни виконує функцію своєрідного «буфера» проти травматизації. Науковці наголошують, що гнучкість сімейних ролей, емоційна підтримка та здатність до емпатійної взаємодії є критично важливими для відновлення особистості після пережитого стресу [6]. У такому контексті сімейна підтримка набуває не лише емоційного, а й системоутворювального значення.

Теоретичним підґрунтям для пояснення цього феномену слугує модель сімейної резильєнтності, відповідно до якої ресурсність родини формується через взаємодію трьох ключових

компонентів: системи переконань, організаційних патернів і комунікаційних процесів. Система переконань забезпечує осмислення травматичних подій, підтримання надії та формування позитивного бачення майбутнього. Організаційні патерни передбачають гнучкість ролівої структури, здатність до взаємопідтримки й ефективний перерозподіл відповідальності в умовах стресу. Комунікаційні процеси охоплюють відкритість емоційного вираження, прозорість взаємодії та спільне вирішення проблем. Сукупність зазначених чинників формує основу психологічної стійкості як окремих членів родини, так і сім'ї загалом [10].

Емпіричні підтвердження ефективності сімейного ресурсу представлено у дослідженнях В. Стасюка та Ю. Федоренка, які встановили, що ветерани з високим рівнем сімейної підтримки демонструють на 22% нижчі показники симптомів посттравматичного стресового розладу, а період їхньої адаптації скорочується майже у 1,8 рази. Отримані результати дають підстави розглядати сім'ю як один із провідних чинників психологічної реабілітації та соціальної реінтеграції військовослужбовців [8].

Подальше розширення емпіричної бази відображене у дослідженнях К. Морет-Татай, І. Жарова, А. Клокель, М. Перес-Бермехо, М. Мерфі, Ф. Артеага, які підтверджують дію так званої гіпотези буферизації стресу. Відповідно до цієї гіпотези, якісна сімейна підтримка пом'якшує вплив психотравмуючих чинників і знижує інтенсивність негативних наслідків бойового досвіду. У цьому контексті сім'я виступає специфічним регулятором психоемоційного стану фахівців сектору безпеки й оборони, забезпечуючи стабілізацію їхнього функціонування в умовах тривалого стресового навантаження [11].

Механізми ресурсного впливу сімейної системи реалізуються за кількома напрямками. Першим із них є емоційна контейнерація – створення безпечного психологічного простору для вираження переживань без ризику осуду чи знецінення. Другим механізмом виступає стабілізація ідентичності через актуалізацію значущих соціальних ролей (батько, чоловік, син), що сприяє збереженню цілісності Я-концепції. Третім напрямом є зниження симптомів посттравматичного стресового розладу, оскільки високий рівень партнерської підтримки виступає предиктором швидшої реадaptaції після повернення із зони бойових дій [11].

Попри значний ресурсний потенціал, сімейна система зазнає істотного деструктивного впливу

в умовах тривалої війни. Психологічне навантаження, пов'язане зі службою одного з членів родини у секторі безпеки та оборони, трансформує внутрішньосімейну динаміку та може знижувати рівень згуртованості [12].

Л. Слюсар серед основних дестабілізуючих чинників виокремлює трансформацію ролей, зумовлену вимушеною автономізацією партнера під час тривалої відсутності військовослужбовця або правоохоронця. Важливими є також труднощі комунікації, зокрема феномен «стіни мовчання», коли травматичний досвід не обговорюється через прагнення захистити близьких або внаслідок психологічної ізоляції. Окрему небезпеку становить вторинна травматизація – передача емоційної напруги та тривоги від співробітника до членів родини, що призводить до накопичення стресу в усій сімейній системі [7].

Аналіз наукового доробку українських дослідників (Л. Слюсар, С. Письменний, В. Горбунова) свідчить про необхідність переорієнтації сучасних моделей психологічної допомоги від переважно індивідуально спрямованих інтервенцій до системного підходу, який передбачає залучення сімейного оточення особистості. Такий підхід є особливо актуальним у контексті соціально-психологічної реабілітації осіб, діяльність яких пов'язана з підвищеним рівнем професійного ризику, зокрема фахівців сектору безпеки та оборони. Сім'я у цьому контексті виступає не лише соціальним середовищем життєдіяльності особистості, а й важливим ресурсом подолання внутрішньоособистісних і міжособистісних конфліктів, що виникають унаслідок пережитого стресу або травматичного досвіду. Саме тому впровадження сімейно орієнтованих програм психологічного супроводу сприяє посиленню профілактичного компоненту діяльності психологічних служб і підвищенню ефективності реабілітаційних заходів [1; 5; 7].

Зазначена тенденція знаходить відбиття у практичній площині організації психологічної допомоги. Зокрема, важливими напрямками такої роботи є впровадження програм психоосвіти для членів сімей щодо ознак хронічного стресу, посттравматичних реакцій і механізмів їхнього прояву; організація спільних заходів психологічного розвантаження; розвиток навичок конструктивної комунікації у подружніх парах. Формування у родині навичок кризової взаємодії сприяє зниженню рівня конфліктності, підвищенню емоційної відкритості між партнерами та створенню сприятливого психологічного клімату, що, своєю

чергою, позитивно впливає на процес соціально-психологічної реабілітації особистості.

У цьому контексті особливої уваги набуває сімейно орієнтована модель реабілітації, яка розглядає родину як активного учасника процесу відновлення. Такий підхід дозволяє інтегрувати внутрішньосімейні ресурси у процес професійного й особистісного відновлення особистості, сприяючи формуванню стійких механізмів психологічної підтримки та підвищенню рівня адаптації як самих фахівців, так і членів їхніх родин.

Поглиблюючи цю ідею, С. Біляй, В. Васіщев, А. Гринзовський, О. Керницький, О. Мінко, В. Пасічник наголошують, що одним із найбільш ефективних підходів до підтримки ветеранів та їхніх родин є біопсихосоціальна модель допомоги. Біопсихосоціальна модель передбачає інтеграцію медичних, психологічних і соціальних заходів, що дозволяє комплексно впливати на наслідки травматичного досвіду. У межах цього підходу реабілітація охоплює лікування фізичних травм, психологічну підтримку, відновлення соціальних зв'язків, а також реконструкцію емоційної близькості між членами родини. Така інтеграція компонентів допомоги дає можливість розглядати процес реабілітації не лише як індивідуальне відновлення особистості, а як відновлення функціонування всієї сімейної системи [9].

Науковці зазначають, що водночас важливим фактором, що впливає на виникнення сімейних конфліктів у післякризовий або післявоєнний період, є трансформація сімейних ролей. Під час тривалої відсутності одного з партнерів, зокрема військовослужбовця, формується так званий «синдром відсутності», коли інший член подружжя змушений перебирати на себе більшість функцій, традиційно розподілених між обома партнерами. Це стосується фінансового забезпечення сім'ї, ведення господарства, виховання дітей і прийняття ключових життєвих рішень. У результаті відбувається формування нової моделі сімейної автономії, яка забезпечує стабільність родини в період тривалої розлуки [9].

Однак після повернення до спільного життя часто виникає явище, яке дослідники визначають як «криза повернення». Сутність «кризи повернення» полягає у труднощах відновлення довоєнної структури сімейних ролей і взаємодії. Особистість, яка повертається після тривалого перебування у стресових або бойових умовах, може переживати почуття відчуження, втрати значущості або невпевненості у власній ролі у родині. Водночас інші члени сім'ї вже адаптува-

лися до нової системи функціонування. Подібна невідповідність очікувань та реальності нерідко призводить до міжособистісних конфліктів, емоційної дистанції й ускладнення процесу відновлення довіри між партнерами.

Додатковим чинником загострення сімейних конфліктів може виступати феномен вторинної травматизації. Психологічні наслідки пережитого травматичного досвіду, зокрема симптоми посттравматичного стресового розладу, здатні поширюватися на членів родини через механізми емоційної взаємодії та емпатійного «дзеркалення». Діти й партнери часто переймають тривожність, напруження та поведінкові реакції особи, що пережила травматичний досвід, унаслідок чого в сімейному середовищі формується стійка атмосфера психологічної напруги. Тривалий вплив такої напруги може мати не лише психологічні, а й соматичні наслідки. Зокрема, у членів родини нерідко спостерігаються прояви соматизації стресу, що проявляються у вигляді кардіоваскулярних захворювань, ендокринних порушень та інших психосоматичних розладів. Подібні явища поступово виснажують ресурсний потенціал сім'ї, що знижує її здатність виконувати підтримувальну та стабілізуючу функцію щодо особистості, яка проходить процес реабілітації [9].

З огляду на зазначене, на нашу думку, важливим інструментом профілактики сімейних конфліктів виступає психоосвіта. Інформування членів родини про природу травматичних реакцій, особливості проявів посттравматичного стресового розладу та механізми їхнього впливу на поведінку людини сприяє формуванню більш адекватного розуміння емоційного стану близької особи. Усвідомлення того, що такі прояви як емоційна замкнутість, підвищена дратівливість або спалахи гніву є наслідком пережитого травматичного досвіду, а не свідченням втрати емоційної прихильності, значною мірою знижує рівень міжособистісної напруги у родині.

Не менш важливим напрямом роботи стає розвиток комунікативної компетентності членів сім'ї. Навчання технікам конструктивного спілкування, зокрема методам «безпечного діалогу», активного слухання та ненасильницької комунікації, сприяє зменшенню ризику ескалації конфліктів і допомагає відновити емоційний контакт між партнерами. Формування таких навичок створює передумови для розвитку довірливих взаємин і підвищення рівня психологічної підтримки у сімейному середовищі.

Зважаючи на комплексність зазначених проблем, система підтримки осіб, які пережили травматичний досвід, повинна ґрунтуватися на міждисциплінарному підході. До складу реабілітаційних команд доцільно залучати не лише психологів і психотерапевтів, а й соціальних працівників, медичних фахівців та юристів. Такий підхід дозволяє комплексно вирішувати як психологічні, так і соціально-побутові проблеми, що сприяє зниженню рівня повсякденного стресу та підвищує ефективність соціально-психологічної реабілітації. Важливим додатковим ресурсом підтримки виступають групи взаємодопомоги для родин, які мають подібний досвід. Спілкування з іншими сім'ями сприяє подоланню відчуття ізоляції, нормалізації емоційних переживань та обміну ефективними стратегіями подолання конфліктних ситуацій.

Таким чином, сімейна підтримка виступає одним із ключових факторів подолання конфліктів і забезпечення ефективної соціально-психологічної реабілітації особистості. За умови своєчасного отримання професійної допомоги сім'я може стати важливим ресурсом психологічної стабілізації та відновлення, виконуючи функцію підтримувального середовища для особистісної реінтеграції. Водночас відсутність належної під-

тримки здатна перетворити сімейне середовище на додатковий чинник стресу, що ускладнює процес адаптації та поглиблює наслідки пережитого травматичного досвіду.

Висновки. Сім'я є одним із ключових чинників формування психологічної резильєнтності особистості, оскільки здатна виступати ресурсним середовищем для подолання стресових ситуацій, відновлення емоційної рівноваги та підтримки процесів соціально-психологічної реабілітації.

Сучасні дослідження підтверджують, що ефективна сімейна підтримка сприяє зниженню рівня проявів посттравматичного стресового розладу, прискорює адаптацію після повернення із зони бойових дій та підвищує загальний рівень психологічної стійкості ветеранів. Водночас тривала участь одного з членів родини у бойових діях або службі у секторі безпеки та оборони може призводити до трансформації сімейних ролей, комунікативних бар'єрів і вторинної травматизації, що нерідко стає підґрунтям для виникнення внутрішньосімейних конфліктів. Подолання зазначених труднощів потребує впровадження системних, сімейно орієнтованих підходів до психологічної допомоги, які передбачають психоосвіту членів родини, розвиток навичок конструктивної комунікації та залучення сім'ї до процесу реабілітації.

Список використаних джерел

1. Горбунова В.В. Сприяння соціального оточення відновленню та зростанню особистості при посттравматичних станах та розладах. *Наука і освіта*. 2016. № 5. С. 40–44.
2. Журавльова Н.Ю. Особливості психологічної допомоги сім'ям демобілізованих військовослужбовців. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Серія: Консультативна психологія і психотерапія*. 2015. Т. 3. Вип. 11. С. 76–84.
3. Климчук В.О. Психологія посттравматичного зростання : монографія. 2-ге вид., переробл. і допов. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 158 с.
4. Кокун О.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О., Олійник В.О. Діагностика психологічних змін у військовослужбовців в умовах війни : метод. посіб. Київ : ТОВ «7БЦ», 2025. 162 с.
5. Письменний С. Роль сім'ї у психологічному відновленні ветеранів війни. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-9\(52\)-129-140](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-9(52)-129-140) (дата звернення: 05.03.2026).
6. Потапчук Є.В., Потапчук Н.Д. Психологічні ресурси родини в умовах війни. *Psychology Travelogs*. 2024. URL: <http://pt.khmn.edu.ua/index.php/pt/article/view/166/155> (дата звернення: 16.02.2026).
7. Слюсар Л. Резильєнтність сім'ї в умовах довготривалої війни в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2025. № 2(60). С. 3–19.
8. Стасюк В.В., Федоренко Ю.А. Роль сімейного оточення та соціальної підтримки у процесі психологічного відновлення учасників бойових дій. URL: <https://www.alsrt.com.ua/index.php/economics/article/view/2025-05-02-02/2025-05-02-02> (дата звернення: 18.02.2026). DOI: <https://doi.org/10.54929/3041-2390-2025-05-02-02>.
9. Hrynzovskyi A.M., Bielai S.V., Kernickyi A.M., Pasichnik V.I., Vasishev V.S., Minko A.V. Medical, social and psychological aspects of assisting the families of the military personnel of Ukraine who performed combat tasks in extreme conditions. *Wiadomości Lekarskie*. 2022. Vol. LXXV, Issue 1, Part 2. DOI: <https://doi.org/10.36740/WLek202201228>.
10. Kpeno A., Sahoo S., Sahu A.K., Sahu P.K. Cognitive Constructs and Personality Profiles in Youth with Deliberate Self-Harm Behaviours: A Scoping Review. *International Research Journal of Multidisciplinary Scope*. 2024. Vol. 5(2). P. 232–245. DOI: <https://doi.org/10.47857/irjms.2024.v05i02.0421>.

11. Moret-Tatay C., Zharova I., Cloquell A., Pérez-Bermejo M., Murphy M., Arteaga F. Social Support Increases Resilience and Affect in Non-Displaced Ukrainians and Refugees After a Year of War. *Psicothema*. 2025. Vol. 37(1). P. 21–31. DOI: <https://doi.org/10.70478/psicothema.2025.37.03>.

12. Ohlsson A., Nilsson S., Larsson G. Social and Psychological Support for Military Personnel and Their Families in Connection with Military Deployment: A Scoping Review and Thematic Analysis. *Journal of Veterans Studies*. 2024. Vol. 10 (1). P. 160–172. URL: <https://journal-veteransstudies.org/articles/10.21061/jvs.v10i1.533> (дата звернення: 04.03.2026).

13. Walsh F. *Strengthening Family Resilience*. New York : The Guilford Press, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190095888.003.0015>.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 24.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026